

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 35.07:005.(075); 368.01
doi 10.33287/102025

КЛИМЕНКО Ольга Вікторівна
голов. спеціаліст відділу захисту прав споживачів
департаменту страхового регулювання та нагляду
Національної комісії, що здійснює державне регулювання
у сфері ринків фінансових послуг
ORCID:0000-0002-8211-5965

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ

Висвітлюються проблеми функціонування системи регулювання фінансових ринків на прикладі ринку страхових послуг. Надаються пропозиції щодо її удосконалення для підвищення конкурентоспроможності цих ринків. Розглядаються показники стану страхового ринку України порівняно з аналогічними показниками таких ринків у країнах Європейського Союзу. Аналізується динаміка концентрації страхового ринку України протягом 15 останніх років. Визначаються основні тенденції розвитку конкуренції у цій сфері. Обґрунтовується необхідність державного регулювання концентрації страхового ринку. Розглядаються методологія та інструментарій, які застосовуються під час дослідження питань концентрації і конкурентоспроможності страхового ринку. Пропонуються заходи щодо прискорення розвитку ринку страхових послуг України шляхом удосконалення системи його регулювання.

Ключові слова: ринок страхування, державне регулювання, конкуренція, концентрація, індекс Герфіндала – Гіршмана, розвиток.

Постановка проблеми. Підвищення ефективності діяльності страхового ринку є одним із першочергових завдань системи державного регулювання фінансового сектору економіки України. У нашій державі потенційні можливості ринку страхових послуг не реалізовані, а його ефективність суттєво поступається аналогічним ринкам країн Європейського Союзу (ЄС). Так, відношення страхових премій до валового внутрішнього продукту (ВВП) у 2018 – 2019 рр. в Україні становило приблизно 1,4 %, у той час як у державах ЄС – на рівні 7,2 %. Це при тому, що і ВВП у європейських країнах значно більший. Частка страхових платежів за особистим страхуванням в Україні становить 4 – 5 %. У країнах Європи – ~60 %. Відношення страхових виплат до страхових премій в Україні становить 23,5 %, в ЄС – на рівні 40 %. І так далі. Ці дані свідчать про нагальну необхідність вжиття заходів щодо наближення страхового ринку і системи його державного

© Клименко О. В., 2020

Public Administration and Local Government, 2020, issue 2(45)

регулювання до європейських стандартів. Вжиті заходи мають передбачати посилення контролю з боку держави за концентрацією суб'єктів господарювання на страховому ринку та забезпечувати на ньому умови конкуренції, які ґрунтуються на принципах ринкової економіки. Зазначене зумовлює актуальність дослідження даної проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням концентрації і конкуренції на фінансових ринках України присвячено багато наукових праць таких вітчизняних науковців: О. Абакуменко [1], О. Гаманкова [4], І. Головка-Марченко [5], В. Диба [6], С. Зінчик, О. Момот [7], І. Малікова [11], А. Шірінян, Л. Шірінян [18; 19]. Викладені в науковій літературі напрацювання на цю тему заслуговують на увагу, незважаючи на те що різняться підходами, методологією досліджень, рівнем деталізації висновків та конкретизацією рекомендацій. Так, у працях О. Гаманкової [4], Л. Нечипорук [12], Я. Шумелди [20] підкреслюється, що страховий ринок в Україні, як і в будь-якій іншій державі, не може ефективно функціонувати без розвинутої конкуренції. Система державного регулювання страхового ринку зобов'язана чітко відстежувати процеси економічної концентрації. Але, як зазначено в статті О. Гаманкової [4], до 2009 р. темі концентрації на страховому ринку не приділялося достатньої уваги у вітчизняній спеціальній літературі, незважаючи на нагальну потребу її глибокого дослідження. Нині зацікавленість у вивченні цієї теми зростає у зв'язку з підвищенням її актуальності. Саме тому виникає необхідність у розвитку результатів наших попередніх досліджень, у поглибленому аналізі теми із залученням показників практичної діяльності страхового ринку України.

Мета статті полягає в поглибленні методології оцінювання і виявленні закономірностей концентрації ринку страхування України та пошуку можливостей удосконалення системи його регулювання.

Викладення основного матеріалу. Досліджуючи визначену тему, поняття «концентрація» на страховому ринку будемо розуміти як процес зосередження зібраних страхових премій в обмеженій кількості страхових компаній. Безумовно, це спрощене визначення поняття, але достатнє для оцінювання рівня розвитку страхового ринку й ефективності системи його державного регулювання. Показники концентрації страхового ринку характеризують рівень конкуренції і монополізації на ньому.

У нашому аналізі конкуренцію на ринку страхування будемо розглядати як суперництво страхових компаній, страхових агентів, страхових брокерів та інших суб'єктів господарювання в досягненні кращих результатів у їхній діяльності. Найчастіше це боротьба за страхові премії, досягнення максимальних обсягів яких, зокрема, є головною метою ринкової стратегії більшості страхових компаній, оскільки саме цей економічний показник визначає ефективність їх діяльності.

Одним з основних показників, за допомогою якого оцінюється рівень концентрації на страховому ринку України, є індекс Герфіндаля – Гіршмана, або ННІ. Він розраховується за формулою

$$ННІ = \sum_{i=1}^N S_i^2,$$

де S_i – ринкова частка компанії i ;

N – кількість компаній на ринку.

При цьому концентрацію страхового ринку традиційно визначають за показниками надходження валових страхових премій. Відповідно S_i – це частка страхових премій, яку має i -та страхова компанія у загальному обсязі страхових премій на ринку. ННІ є сумою квадратів часток кожної із N компаній у сумарному обсязі страхових премій. Частку S_i кожної компанії на ринку визначають у частках

одиниці або в процентах залежно від того, за скільки береться сумарний обсяг показника на ринку: за 1 % чи за 100 %. Значення ННІ можуть становити від величини, яка близька до нуля, до одиниці. Або від значення, яке близьке до нуля (при $S_i \rightarrow 0$ і $N \rightarrow \infty$) і до рівного 10 000, якщо на ринку працює лише одна компанія. Мінімум індексу ННІ_{min} за фіксованої кількості N компаній досягається, якщо усі страхові компанії мають однакову частку на ринку: $S_1 = S_2 = \dots = S_{j^{***}} = S_N = const$ [9; 10; 18; 19].

Концентрацію на страховому ринку відображає також коефіцієнт $CR(m) = \sum_{i=1}^m S_i$,

де $CR(m)$ – це сума найбільших ринкових часток S_i декількох (m) страховиків. Закон України «Про захист економічної конкуренції» визнає становище на ринку монопольним, якщо частка товару на ринку одного суб'єкта перевищує 35 %; якщо сума найбільших ринкових часток трьох (топ 3) суб'єктів господарювання перевищує 50 %; якщо сукупна частка не більше ніж п'ять (топ 5) суб'єктів із найбільшими частками на ринку перевищує 70 % [15]. Нацкомфінпослуг у своїх звітах щодо стану ринку страхування орієнтується на сукупні найбільші частки топ 3, топ 10, топ 20, топ 50, топ 100 і топ 200 страхових компаній.

Науковці В. Временко, В. Мужилівський, Л. Бойко звертають увагу, що в різних країнах застосовуються різні обмеження щодо зосередження в руках декількох найбільших компаній певного відсотка страхового ринку. У США, наприклад, не припускається зосередження в одній компанії понад 31 % страхового ринку, у двох – 44 %, у трьох – 54 %, у чотирьох – до 64 %. У Німеччині обмеження інші: для трьох компаній – 50 %, п'яти – 65 %. Л. Нечипорук пропонує визначати ступінь концентрації страхового ринку за граничними значеннями показника CR [12]. Зрозуміло, що кожна держава, визначаючи граничні значення коефіцієнтів концентрації, виходить із конкретного стану свого ринку і намагається завдяки цим граничним величинам концентрації сприяти розвитку конкуренції, стримувати монополізацію. Український страховий ринок, як показано вище, поступається аналогічним ринкам країн ЄС і США. Тому, регулюючи процеси економічної концентрації, слід зважати на реальну ситуацію на страховому ринку України і керуватися національними інтересами, виключаючи сліпе копіювання навіть найкращого закордонного досвіду.

У попередніх дослідженнях ми розглядали інші показники, коефіцієнти, критерії, оцінки концентрації фінансових ринків. Але вони ще не набули на практиці такого поширення і визнання, як індекс Герфіндаля-Гіршмана. Для оцінювання ступеня концентрації на ринку страхових послуг в Україні прийнято використовувати діапазони значень ННІ, які застосовували в США до 2010 р. Так, концентрація на ринку вважається незначною, якщо $ННІ < 1000$, середньою – при $1000 \leq ННІ \leq 1800$ і високою – при $ННІ > 1800$ [2; 8–10; 12; 16; 20]. Розглянемо кількість страхових компаній, обсяги валових страхових премій та значення ННІ за роками на страховому ринку України (таблиця). Орієнтуючись на наведені вище граничні значення ННІ, Нацкомфінпослуг вважає, що концентрація на ринку ризикових видів страхування і загалом на страховому ринку України є незначною.

Згідно з показниками ННІ (таблиця) на ринку страхування життя має місце помірна концентрація. Але за даними Нацкомфінпослуг протягом 2017 – 2018 рр. на ринку страхування життя (на ринку страхування «Life») перші топ 3 компанії отримували понад 54 % надходжень від усіх валових страхових премій. Частка топ 10 страхових компаній становила 95,9–96,9 %, а частка топ 20 – майже 99,9 %. Приблизно така сама ситуація спостерігалась і у 2019 р. А у 2011 р. частка топ 3 була на рівні 51,3 %, топ 10 – 87,1 %, топ 20 – 96,7 %. Як бачимо, посилення концентрації на ринку страхування життя в Україні відбувалося при зменшенні кількості страхових компаній.

Висновок Нацкомфінпослуг, що концентрація страхових компаній на ринку страхування «Life» є помірною, не корелюється з наведеними вище даними щодо часток топ 3, топ 10 і топ 20. Такий висновок не відповідає і ст. 12 Закону України «Про захист

економічної конкуренції», згідно з яким монопольним вважається становище на ринку, коли сукупна частка не більше ніж трьох суб'єктів господарювання (у нашій темі страхових компаній) перевищує 50 % [15]. Таким чином, з припущенням Г. Пурія, що в Україні окреслюється модель страхового ринку, відповідно до якої невелика кількість страхових компаній обслуговує переважну більшість страхувальників [16], нині можна погодитися лише стосовно ринку страхування життя. У перспективі слід очікувати в цьому секторі страхових послуг кардинальну зміну ситуації на краще. У всьому світі ринок страхування життя активно розвивається.

Значення ННІ, визначеного за частками валових страхових премій страхових компаній на страховому ринку України, за період 2003 – 2007 та 2012 – 2019 рр.¹

Роки	Показник					
	ННІ по ризикових видах страхування	ННІ по страхуванню життя	ННІ загалом на ринку	Кількість страхових компаній	Валові страхові премії, млн дол. США	Курс гривні до дол. США
2003	282,1	1 941,8	282,1	357	1 704,0	5,33
2004	315,9	1 443,9	310,0	387	3 795,1	5,32
2005	167,6	1 257,7	160,0	398	2 508,1	5,12
2006	162,7	1 466,0	153,9	411	2 738,6	5,05
2007	169,1	1 234,0	172,1	447	3 566,0	5,05
2012	170,4	1 036,5	150,2	414	2 691,5	7,99
2013	188,9	1 222,2	166,8	407	585,9	7,99
2014	206,7	1 042,6	181,5	382	2 251,9	11,89
2015	232,7	983,0	205,1	361	1 361,2	21,86
2016	280,7	1 079,6	245,1	310	1 376,4	25,60
2017	305,3	1 417,5	272,1	294	1 633,0	26,62
2018	247,9	1 441,4	219,3	281	1 815,0	27,20
2019*	273,8	1 540,3	210,9	234	1 315,6	26,51

* Інформація за перші 9 місяців 2019 р.

На ринку ризикових видів страхування за 9 місяців 2019 р. концентрація значно менша, ніж у секторі страхування життя. ННІ приблизно втричі менший відносно прийнятої граничної величини 1000. Незважаючи на відносно низькі значення індексу ННІ у секторі ризикових видів страхування, частка зібраних страхових премій топ 3 страховими компаніями була 15,3 %, топ 10 – 38 %, топ 20 – 60 %.

Розглянемо залежність ННІ від кількості страхових компаній (рис. 1) та обсягу валових страхових премій (рис. 2) на ринку загалом. Бачимо тенденцію, що величина ННІ загалом на ринку страхових послуг зменшується при збільшенні кількості страхових компаній в Україні і збільшенні обсягів зібраних страхових премій. Приймати цю тенденцію за закономірність заважають значення цих показників у 2003 і 2004 рр. Так, у 2004 р. спостерігалось аномальне збільшення (приблизно вдвічі) обсягу валових страхових премій, збільшення кількості страхових компаній з 357 у 2003 р. до 387 у 2004 р. і неочікуване підвищення ННІ. Посилення концентрації на ринку, про що свідчить збільшення ННІ, дає підстави для висновку, що значний приріст страхових премій був отриманий страховими компаніями-лідерами. При цьому у 2004 р. суттєво збільшилася різниця між валовими і чистими преміями. Причини цих відхилень від нібито наявної тенденції потребують розуміння і пояснення.

¹ За даними офіційного сайту Нацкомфінпослуг, <https://www.nfp.gov.ua>.

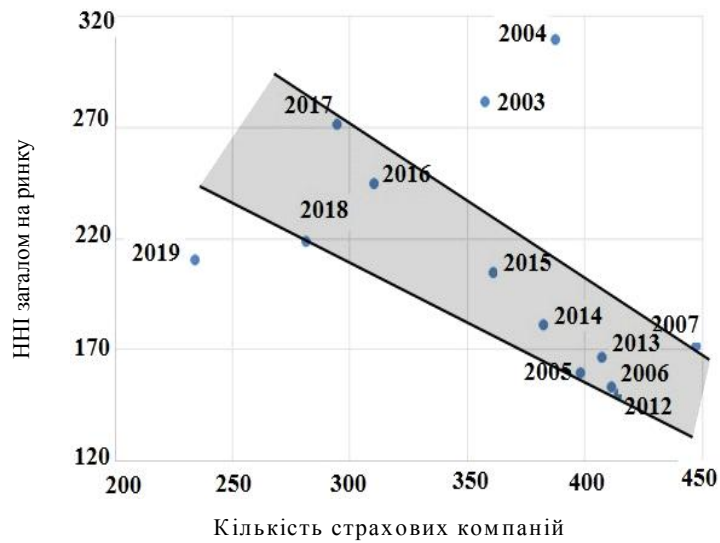

Рис. 1. Залежність ННІ загально на ринку від кількості страхових компаній

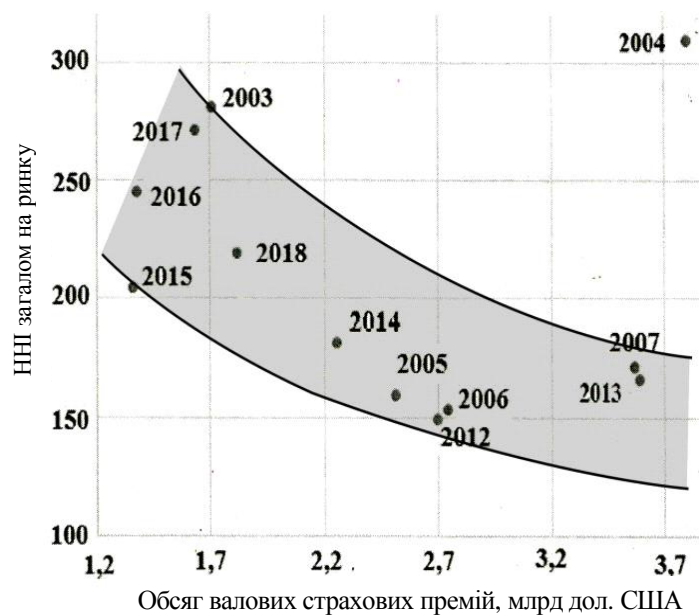

Рис. 2. Залежність ННІ загально на ринку від обсягу валових страхових премій, млрд дол. США

Наведені дані дозволяють уточнити орієнтовні висновки і припущення наших попередніх досліджень [9; 10]. Так, у 2016 – 2018 рр. кількість страхових компаній в Україні і обсяг зібраних страхових премій зменшилися порівняно з 2005 – 2007 рр., а ННІ збільшився. Тобто помічена тенденція підтверджується. Зниження ННІ при зменшенні кількості страхових компаній на ринку може статися лише в тому випадку, якщо ринок залишать страхові компанії, які займали відносно велику частку ринку, і внаслідок цього ринкові частки компаній, які залишилися на ринку,

вирівнялись. Таке можливо, коли, наприклад, з ринку підуть 3 компанії-лідери. Якщо страховий ринок залишать фінансово слабкі, неспроможні або недобросовісні страхові компанії, це оздоровить ринок й опосередковано посилить захист споживачів страхових послуг. Вплив на концентрацію в такій ситуації залежить від сукупної частки ринку, яку займали видалені з нього страхові компанії.

Під час аналізу наявних даних (таблиця), (рис. 1, 2) необхідно мати на увазі те, що значення ННІ та кількість страхових компаній могли розраховуватись у різні місяці одного року. Наприклад, Нацкомфінпослуг скоротив кількість страхових компаній на страховому ринку в другій половині 2019 р., але в першій половині цього року страхові компанії, пізніше видалені з ринку, ще працювали, і їх частки в сукупному обсязі страхових премій могли бути враховані при визначенні ННІ. Тому значення показника ННІ за неповний 2019 р. випадає із загальної закономірності, скоріше за все, саме з причини похибки розрахунку аргументів (див. рис.1). Важливо те, що на рис. 1 значення ННІ за 2018 і 2019 рр. розташовані приблизно на одному рівні. Якби не було скорочення кількості страхових компаній у 2019 р., то показник ННІ за 2019 р. підпадав би під загальну закономірність, відповідно до якої зі збільшенням кількості страхових компаній на страховому ринку його концентрація зменшується.

Державне регулювання страхового ринку в Україні, незалежно від того, чи залишиться регулятором небанківських фінансових послуг Нацкомфінпослуг, чи ця функція перейде до Національного банку України, передбачає систему законодавчо-правових норм, заходів і механізмів впливу, які визначають правила функціонування цього ринку, діяльності на ньому страхових компаній та інших суб'єктів господарювання [17]. А основним завданням регулювальної функції держави є прийняття законів України та інших нормативно-правових актів, які будуть створювати умови для функціонування страхового ринку в інтересах страховиків, страхувальників і, головне, в інтересах економіки держави. Механізми регулювання мають забезпечувати сприятливий клімат для розвитку ринку, але в жорстко визначеному правовому полі. До механізмів державного регулювання належать правила ліцензування страхової діяльності в різних сферах, визначення розміру страхового капіталу, порядок розміщення страхових резервів компаній, нормативи оплати послуг посередників, накладення санкцій і штрафів на страхові компанії та їх керівників і под. Прийняті Верховною Радою України у 2019 р. закони України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав споживачів фінансових послуг» [13]; «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг» [14] однозначно удосконалюють державне регулювання і сприяють посиленню стабільності страхового ринку та підвищують захист інтересів споживачів страхових послуг. При цьому показники концентрації страхового ринку, динаміка змін яких протягом 15 років наведена у таблиці і рис. 1, 2, залишаються чутливими інформаційними індикаторами вектору зрушень ринку в позитивному напрямі.

Висновки. Одним з основних завдань регулятора страхового ринку України залишається забезпечення економічної конкуренції на цьому фінансовому ринку, показником якої є рівень його концентрації. Методика розрахунків показників ринку страхових послуг має удосконалюватися з урахуванням пропозицій. Водночас інформативність показників концентрації, зокрема індексу Герфіндаля – Гіршмана слід посилити шляхом розрахунку його в розрізі регіонів, за видами страхування, галузевої сегментації та ін. Найбільшої уваги на нинішньому етапі розвитку економіки України регулятор страхового ринку має приділяти розширенню ринку страхування життя і заходам щодо усунення концентрації в

цьому секторі страхового ринку перш за все шляхом створення і реалізації політики заохочення страхувальників та стимулювання страховиків працювати в зазначеному напрямі. Регулятор страхового ринку за допомогою органів державної влади спроможний вирішити цю проблему.

Список бібліографічних посилань

1. Абакуменко О. В. Моделювання рівня конкуренції на фінансовому ринку України. *Бізнесінформ*. 2013. № 5. С. 302 – 310.
2. Бойко Л. О. Ступінь монополізації страхового ринку України та його вплив на основні показники діяльності. 2011. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/ispu/bitstream/123456789/511/1>.
3. Временко В., Мужилівський В. Конкуренція і монополізація у галузі недержавного обов'язкового страхування в Україні. *Вісн. Київського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка*. 2013. Вип. 135. С. 8 – 10.
4. Гаманкова О. О. Інформаційні вади дослідження ступеня монополізації ринку страхових послуг України. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 10. С. 80 – 87.
5. Головкин-Марченко І. С. Сутність поняття конкурентоспроможності підприємства. *Економіка підприємства. Технічний аудит і резерви виробництва*. 2013. № 5/3(13). С. 46 – 48.
6. Діба В. А. Сучасний стан та перспективи розвитку страхових компаній України. *Економіка та держава*. 2016. № 11. С. 80 – 83.
7. Зінчик С. М., Момот О. М. Поняття конкурентоспроможності як економічної категорії суспільного розвитку. *Актуальні питання підвищення конкурентоспроможності держави, бізнесу та освіти в сучасних економічних умовах*: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. Полтава, 14 – 15 лют. 2013 р. У 3 т. Т. 1. С. 23 – 25. URL: http://www.confcontact.com/20130214_econ/1_zinchik.htm#tabs_9.
8. Золотарьова О. В. Ключові тенденції та пріоритети розвитку ринку страхових послуг в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. № 11. С. 413 – 420.
9. Клименко О. В. Напрями вдосконалення регулювання ринку страхування. *Економіка України*. 2019. № 7 – 8. С. 55 – 69.
10. Клименко О. В. Удосконалення системи державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг. *Державне управління: теорія та практика*. 2019. Вип. 2. URL: <http://www.e-patr.academy.gov.ua/?lang=ukr&tip=dop&tipn=Page&page=26>.
11. Малікова І. П. Оцінка концентрації страхового ринку України, її зв'язок з процесом монополізації та конкуренції. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер. «Економ. науки». 2017. Вип. 23. Ч. 3. С. 76 – 79.
12. Нечипорук Л. В. Страховий ринок: закономірності становлення та розвитку в умовах глобалізації: монографія. Харків: Право, 2010. 280 с.
13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав споживачів фінансових послуг: Закон України від 20 верес. 2019 р. № 122-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/122-20>.
14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12 верес. 2019 р. № 79-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/79-20>.
15. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 5 лип. 2011 р. № 3567-VI. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
16. Пурій Г. М. Страховий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. *Ефективна економіка*. 2018. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6609>.
17. Страхування: підручник / за ред. В. Д. Базилевича. Київ: Знання, 2008. 1019 с.
18. Шірінян А. С., Шірінян Л. В. Конкурентоспроможність ринку банківських послуг України: фактор масштабу. *Економіка України*. 2019. № 2. С. 37 – 48.
19. Шірінян Л. В., Шірінян А. С. Методологія комплексної оцінки відкритості ринків банківських і страхових послуг України. *Економіка України*. 2017. № 12. С. 34 – 51.
20. Шумелда Я. П. Особливості конкуренції на страховому ринку. *Страхова справа*. 2007. № 2. С. 4 – 7.

List of references

1. Abakumenko O. V. Modeliuvannia rivnia konkurenttsii na finansovomu rynku Ukrainy. *Biznesinform*. 2013. № 5. P. 302 – 310 [in Ukrainian].
2. Boiko L. O. Stupin monopolizatsii strakhovoho rynku Ukrainy ta yoho vplyv na osnovni pokaznyky diialnosti. 2011. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/ispui/bitstream/123456789/511/1> [in Ukrainian].
3. Vremenko V., Muzhylyivskiy V. Konkurenttsiia i monopolizatsiia u haluzi nederzhavnoho oboviazkovooho strakhuvannia v Ukraini. *Visn. Kyivskoho nats. un-tu im. Tarasa Shevchenka*. 2013. Vyp. 135. P. 8 – 10 [in Ukrainian].
4. Hamankova O. O. Informatsiini vady doslidzhennia stupenia monopolizatsii rynku strakhovykh posluh Ukrainy. *Aktualni problemy ekonomiky*. 2009. № 10. P. 80 – 87 [in Ukrainian].
5. Holovko-Marchenko I. S. Sutnist poniattia konkurentospromozhnist pidpriemstva. *Ekonomika predpriyatiya. Tehnicheskyy audit i rezervyy proizvodstva*. 2013. № 5/3(13). P. 46 – 48 [in Ukrainian].
6. Dyba V. A. Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku strakhovykh kompanii Ukrainy. *Ekonomika ta derzhava*. 2016. № 11. P. 80 – 83 [in Ukrainian].
7. Zinchyk S. M., Momot O. M. Poniattia konkurentospromozhnosti yak ekonomichnoi katehorii suspilnoho rozvytku. *Aktualni pytannia pidvyshchennia konkurentospromozhnosti derzhavy, biznesu ta osvity v suchasnykh ekonomichnykh umovakh: materialy I Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Poltava, 14 – 15 liut. 2013 r. U 3 t. T. 1. P. 23 – 25*. URL: http://www.confcontact.com/20130214_econ/1_zinchik.htm#tabs_9 [in Ukrainian].
8. Zolotarova O. V. Kliuchovi tendentsii ta priorityety rozvytku rynku strakhovykh posluh v Ukraini. *Ekonomika i suspilstvo*. 2017. № 11. P. 413 – 420.
9. Klymenko O. V. Napriamy vdoskonalennia rehuliuвання rynku strakhuvannia. *Ekonomika Ukrainy*. 2019. № 7 – 8. P. 55 – 69 [in Ukrainian].
10. Klymenko O. V. Udokonalennia systemy derzhavnoho rehuliuвання ryнкiv nebankivskykh finansovykh posluh. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka*. 2019. Vyp. 2. URL: <http://www.e-patp.academy.gov.ua/?lang=ukr&tip=dop&tipn=Page&page=26> [in Ukrainian].
11. Malikova I. P. Otsinka kotsentratsii strakhovoho rynku Ukrainy, yii zviazok z protsesom monopolizatsii ta konkurenttsii. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. Ser. «Ekon. nauky». 2017. Vyp. 23. Ch. 3. P. 76 – 79 [in Ukrainian].
12. Nechyporuk L. V. Strakhovyi ryнок: zakonmirnosti stanovlennia ta rozvytku v umovakh hlobalizatsii: monohrafiia. Kharkiv: Pravo, 2010. 280 p. [in Ukrainian].
13. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zakhystu prav spozhyvachiv finansovykh posluh: Zakon Ukrainy vid 20 veres. 2019 r. № 122-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/122-20> [in Ukrainian].
14. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo udokonalennia funkttsii iz derzhavnoho rehuliuвання ryнкiv finansovykh posluh: Zakon Ukrainy vid 12 veres. 2019 r. № 79-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/79-20> [in Ukrainian].
15. Pro zakhyst ekonomichnoi konkurenttsii: Zakon Ukrainy vid 5 lyp. 2011 r. № 3567-VI. URL: <http://www.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
16. Purii H. M. Strakhovyi ryнок Ukrainy: suchasnyi stan ta problemy rozvytku. *Efektivna ekonomika*. 2018. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6609> [in Ukrainian].
17. Strakhuvannia: pidruchnyk / za red. V. D. Bazylevycha. Kyiv: Znannia, 2008. 1019 p. [in Ukrainian].
18. Shirinian A. S., Shirinian L. V. Konkurentospromozhnist rynku bankivskykh posluh Ukrainy: faktor masshtabu. *Ekonomika Ukrainy*. 2019. № 2. P. 37 – 48 [in Ukrainian].
19. Shirinian L. V., Shirinian A. S. Metodolohiia kompleksnoi otsinky vidkrytosti ryнкiv bankivskykh i strakhovykh posluh Ukrainy. *Ekonomika Ukrainy*. 2017. № 12. P. 34 – 51 [in Ukrainian].
20. Shumelda Ya. P. Osoblyvosti konkurenttsii na strakhovomu rynku. *Strakhova sprava*. 2007. № 2. P. 4 – 7 [in Ukrainian].

KLYMENKO Olha

Chief Specialist of Department of Consumer Protection
of Department of Insurance Regulation and Supervision, National Commission
for the State Regulation of Financial Services Markets

IMPROVING STATE REGULATION OF THE INSURANCE SERVICES MARKET

An urgent task in the field of public administration of non-banking financial services markets is to improve the regulation of the insurance market. On the example of the insurance services market, the problems of the functioning of the financial market regulation system are highlighted. Suggestions for its improvement are presented to increase the competitiveness of these markets. The development of the Ukrainian insurance market after 2015 to the present has a positive trend, which indicates the effectiveness and managerial ability of the state regulation system. The indicators of the state of the insurance market of Ukraine in comparison with similar indicators of such markets in the countries of the European Union are considered. The dynamics of concentration of the insurance market of Ukraine over the past 15 years has been analyzed. The main trends in the development of competition in this financial sphere have been identified. The necessity of state regulation of the concentration of the insurance market is substantiated. Views on the methodology and tools used in the study of the concentration and competitiveness of the insurance market are presented. Suggestions for improving the methods are given. It is shown that from 2012 to 2019 the Herfindahl-Hirschman index for risky types of insurance and for the insurance market as a whole has been increasing. It is established that according to the gradation of financial market concentration levels using the Herfindahl-Hirschman index, the insurance market of Ukraine corresponds to the degree of low concentration. According to the value of the Herfindahl-Hirschman indicator, the concentration of the life insurance market during 2003 – 2019, with the exception of 2015, is moderate. But the total share of gross insurance premiums collected by the three largest insurance companies in 2017 – 2019 exceeded 50 % of all gross insurance premiums. According to the Ukrainian law, such a market is considered a monopoly. It is shown that when analyzing the state and development of the insurance market of Ukraine, it is advisable to supplement the values of the Herfindahl-Hirschman index with corrective coefficients that take into account regional characteristics of the market, types of insurance, additional indicators of its functioning efficiency. Measures are proposed to accelerate the development of the insurance market of Ukraine by improving its regulation system.

Key words: economy, state, insurance market, problems, competition, concentration, Gerfindahl-Hirschman index, regulation, development.

Надійшла до редколегії 19.03.20